

**Міжнародний гуманітарний університет
Факультет медицини та громадського здоров'я
Кафедра загально-медичних наук**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Фізична терапія при порушеннях опорно-рухового апарату**

Галузь знань	<u>22 «Охорона здоров'я»</u>
Спеціальність	<u>227 «Фізична терапія та ерготерапія»</u>
Назва освітньої програми	<u>Фізична терапія та ерготерапія</u>
Рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський) рівень</u>

Розробники і викладачі	Контактний тел.	E-mail
Викладач Гулуєв Віаді Ніязович	067-317-16-77	vidadigggg@ gmail.com

1. Анотація курсу

Освітня компонента «Фізична терапія та ерготерапія при порушеннях опорно-рухового апарату» є фаховою навчальною дисципліною для студентів галузі знань 22 Охорона здоров'я, спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія, яка передбачає набуття кожним студентом знань про вплив методів і заходів фізичної терапії та ерготерапії на стан опорно-рухового апарату при вроджених та набутих захворюваннях і ураженнях ОРА та засвоєння практичних навичок фізичної реабілітації, а саме, проводити лікувальну фізичну культуру, лікувальний масаж, фізіотерапевтичні процедури, добирати ортопедичні засоби та оцінювати ефективність їх застосування.

Фізична терапія та ерготерапія при захворюваннях опорно-рухового апарату як обов'язкова освітня компонента і складова частина єдиної системи лікувально-профілактичного обслуговування населення має свою мету і чітко визначені зміст та завдання.

Мета навчальної дисципліни - надати необхідні знання і сформувати практичні навички з фізичної терапії та ерготерапії при захворюваннях і ушкодженнях опорно-рухового апарату, відновлення працездатності та визначення трудового прогнозу. Сформувати у студентів адекватні наукові уявлення про закономірності фізіологічних основ реабілітаційних заходів при ушкодженнях та захворюваннях опорно-рухового апарату людини, про особливості компенсаторної перебудови опорно-рухового апарату у зв'язку з порушеною функцією.

Статус навчальної дисципліни: обов'язкова.

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Після успішного засвоєння навчальної дисципліни здобувач формуватиме наступні програмні компетентності та результати навчання:

Інтегральна компетентність

ІК. Здатність розв'язувати проблеми в галузі фізичної терапії, ерготерапії, оцінювати стан пацієнту у комплексі загально-медичного симптомо-комплексу організму хворого, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності

ЗК 05. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК 08. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК 11. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК 04. Здатність враховувати медичні, психолого-педагогічні, соціальні аспекти у практиці фізичної терапії, ерготерапії.

СК 09. Здатність забезпечувати відповідність заходів фізичної терапії та/або ерготерапії функціональним можливостям та потребам пацієнта/клієнта.

СК 12. Здатність надавати долікарську допомогу під час виникнення невідкладних станів.

СК 13. Здатність навчати пацієнта/опікунів самообслуговуванню/догляду, профілактиці захворювань, травм, ускладнень та неповносправності, здоровому способу життя.

Програмні результати навчання

ПР 03. Використовувати сучасну комп'ютерну техніку; знаходити інформацію з різних джерел; аналізувати вітчизняні та зарубіжні джерела інформації, необхідної для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень.

ПР 04. Застосовувати у професійній діяльності знання біологічних, медичних, педагогічних та психосоціальних аспектів фізичної терапії та ерготерапії.

ПР 06. Застосовувати методи й інструменти визначення та вимірювання структурних змін та порушених функцій організму, активності та трактувати отриману інформацію.

ПР 07. Трактувати інформацію про наявні у пацієнта/клієнта порушення за Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ) та Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей та підлітків (МКФ ДП).

ПР 09. Реалізувати індивідуальні програми фізичної терапії, ерготерапії.

ПР 12. Застосовувати сучасні науково-доказові дані у професійній діяльності.

ПР 18. Оцінювати себе критично, засвоювати нову фахову інформацію, поглиблювати знання за допомогою самоосвіти, оцінювати й представляти власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег.

ПР 19. Використовувати сучасні комп'ютеризовані діагностичні комплекси для більш точного діагнозу та оптимізації процесу фізичної терапії, ерготерапії

ПР 20 Безпечно та ефективно використовувати сучасне складне обладнання для фізичної терапії з метою покращення процесу фізичної реабілітації та ерготерапії.

3. ОБСЯГ ТА ОЗНАКИ КУРСУ

Обсяг навчальної дисципліни – 5 кредитів ЄКТС, які розподіляються у годинах:

Загалом		Вид заняття (перший семестр / другий семестр)			Ознаки курсу		
ЄКТС	годин	Лекційні заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Курс, (рік навчання)	Семестр	Обов'язкова / вибіркова
5	150	30	40	80	2	4	Обов'язкова

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		лекц.	прак	сам. роб.
Семестр 4. Модуль 1. Фізична терапія при вроджених і набутих деформаціях опорно-рухового апарату	13	3	3	7
Тема 1. Фізична терапія при дефектах постави				
Тема 2. Фізична терапія при сколіозах	13	2	4	7
Тема 3. Фізична терапія при плоскостопості	12	2	3	7
Тема 4. Фізична терапія при вродженій клишоногості	11	2	3	6
Тема 5. Фізична терапія при дисплазії кульшового суглоба	12	2	3	7
Тема 6. Фізична терапія та ерготерапія при вродженій м'язовій кривошії	11	2	3	6
Модуль 2. Фізична терапія та ерготерапія при захворюваннях та травмах опорно-рухового апарату	13	3	3	7
Тема 7. Фізична терапія та ерготерапія при остеохондропатіях				

Тема 8. Фізична терапія та ерготерапія при остеопорозах	13	3	4	6
Тема 9. Фізична терапія та ерготерапія при артритах	13	3	4	6
Тема 10. Фізична терапія та ерготерапія при остеоартрозах	12	2	3	7
Тема 11 Фізична терапія та ерготерапія при остеохондрозах	13	3	3	7
Тема 12. Фізична терапія та ерготерапія при травмах опорно-рухового апарату	14	3	4	7
Усього годин	150	30	40	80
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ЗАЛІК				

5. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ/ОБЛАДНАННЯ

1. Вимірювальне обладнання: гоніометри, стопометри, стрічки з висками, лінійки, ваги, ростомір, сантиметрові стрічки, толстотні циркулі тощо.
2. Діагностичне обладнання: плантограф, кистьовий динамометр, монітор складу тіла тощо.
3. Обладнання для лікувальної фізкультури: шведська стінка, гімнастичні килимки, милиці, палиці, ходунки, фітболи, м'ячі, резинові стрічки, гантелі, тощо.
4. Обладнання для проведення процедури масажу: кушетки масажні, подушки, валики, напіввалики, гігієнічні засоби для пацієнта і масажиста, креми, масла, присипки.
5. Рентген-знімки стопи, хребта, кісток, суглобів при різних захворюваннях і травмах, МРТ-знімки,.
6. Демонстраційні таблиці, анатомічні атласи.
7. Мультимедійне обладнання: мультимедійний проектор, ноутбук, проекційний екран, смарт-телевізор.
8. Навчальні відеоматеріали, презентації, електронні версії лекцій, практичних і самостійних завдань та інших методичних матеріалів.
9. Методичні рекомендації до практичних занять та самостійних робіт.

6. ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Фізична терапія при дефектах постави	2
2	Тема 2. Фізична терапія при сколіозах	2
3	Тема 3. Фізична терапія при плоскостопості	2
4	Тема 4. Фізична терапія при вродженій клишоногості	2

5	Тема 5. Фізична терапія при дисплазії кульшового суглоба	2
6	Тема 6. Фізична терапія та ерготерапія при вродженій м'язовій кривошії	2
7	Тема 7. Фізична терапія та ерготерапія при остеохондропатіях	2
8	Тема 8. Фізична терапія та ерготерапія при остеопорозах	2
9	Тема 9. Фізична терапія та ерготерапія при артритях	2
10	Тема 10. Фізична терапія та ерготерапія при остеоартрозах	2
11	Тема 11 Фізична терапія та ерготерапія при остеохондрозах	2
12	Тема 12. Фізична терапія та ерготерапія при травмах опорно-рухового апарату	2
	Всього	26

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи студентів щодо вивчення дисципліни «Методика та техніка класичного та лікувального масажу» включаються:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Консультації з викладачем протягом семестру.
5. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
6. Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді есе, рефератів тощо.
7. Підготовка до підсумкового контролю.

Тематика та питання до самостійної підготовки та індивідуальних завдань

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма
1	Тема 1. Фізична терапія при дефектах постави	7
2	Тема 2. Фізична терапія при сколіозах	7
3	Тема 3. Фізична терапія при плоскостопості	6
4	Тема 4. Фізична терапія при вродженій клишоногості	6
5	Тема 5. Фізична терапія при дисплазії кульшового суглоба	7
6	Тема 6. Фізична терапія та ерготерапія при вродженій м'язовій кривошії	6
7	Тема 7. Фізична терапія та ерготерапія при остеохондропатіях	6
8	Тема 8. Фізична терапія та ерготерапія при остеопорозах	6
9	Тема 9. Фізична терапія та ерготерапія при артритях	6
10	Тема 10. Фізична терапія та ерготерапія при остеоартрозах	7
11	Тема 11 Фізична терапія та ерготерапія при остеохондрозах	8

12	Тема 12. Фізична терапія та ерготерапія при травмах опорно-рухового апарату	8
	Всього	80

8. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Робоча програма навчальної дисципліни передбачає наступні види та методи контролю:

Види контролю	Складові оцінювання
поточний контроль , який здійснюється у ході: проведення практичних занять, виконання індивідуального завдання; проведення консультацій та відпрацювань.	50%
підсумковий контроль , який здійснюється у ході проведення іспиту (заліку).	50%

Методи діагностики знань (контролю)	фронтальне опитування; наукова доповідь, реферати, усне повідомлення, індивідуальне опитування; робота у групах; ділова гра, розв'язання ситуаційних завдань, кейсів, практичних завдань, іспит (залік)

Питання до заліку:

1. Формування фізіологічних вигинів хребта.
2. Поняття постави та дефекту постави, ознаки правильної постави.
3. Причини, фактори виникнення та ступені дефектів постави.
4. Класифікація та характеристика дефектів постави.
5. Фізична реабілітація при порушеннях постави.
6. Особливості фізичної реабілітації при різних типах порушення постави.
7. Поняття сколіозу та сколіотичної хвороби.
8. Етапи розвитку сколіозу.
9. Класифікації сколіозів.
10. Етапи фізичної реабілітації при сколіозах.
11. Загальнозміцнювальні, статичні, динамічні та дихальні вправи при сколіозах.
12. Спеціальні коригуючі вправи при сколіозах в залежності від його ступеня.
13. Лікувальне плавання при сколіозах, методика і принципи.
14. Метод корсетотерапії для корекції деформації хребта при сколіозах.
15. Фізіотерапія в реабілітації хворих із сколіозом.
16. Профілактика сколіозу та дефектів постави у дітей та підлітків.
17. Анатомічна та функціональна характеристика стопи людини.
18. Поняття та види плоскостопості.
19. Причини і механізм розвитку плоскостопості.
20. Клінічна картина плоскостопості.

21. Методики ЛФК при плоскостопості.
22. Лікувальний масаж при плоскостопості.
23. Фізіотерапія при плоскостопості.
24. Ортопедична корекція при плоскостопості.
25. Профілактика плоскостопості.
26. Поняття, поширеність і причини вродженої клишоногості.
27. Типи вродженої клишоногості.
28. Ступені та форми клишоногості.
29. Коригуюча гімнастика при клишоногості.
30. Фізіотерапевтичні процедури при клишоногості.
31. Кориговане положення бинтуванням.
32. Поняття дисплазії кульшового суглоба та вивиху стегна, ступені.
33. Етіологія дисплазії кульшового суглобу.
34. Патологічні зміни суглоба при дисплазії.
35. Лікувальна гімнастика і масаж при дисплазії кульшового суглобу І ступеня.
36. Застосування різних апаратів та пристроїв при вивиху кульшового суглобу.
37. Фізична реабілітація дітей після консервативного лікування вродженого вивиху і підвивиху стегна.
38. Фізична реабілітація дітей після хірургічного лікування вроджених вивиху і підвивиху стегна.
39. Поняття кривошії. Класифікація різних форм кривошії.
40. Етіологія та патогенез вродженої м'язової кривошії.
41. Клінічна картина вродженої м'язової кривошії.
42. Комплекс пасивних і рефлекторних вправ для новонароджених і дітей грудного віку при вродженій м'язовій кривошії.
43. Лікувальний масаж при вродженій м'язовій кривошії.
44. Фізіотерапія при вродженій м'язовій кривошії.
45. Поняття та класифікація остеохондропатій.
46. Стадії та клінічна картина остеохондропатій.
47. Принципи фізичної реабілітації хворих на остеохондропатії.
48. Фізіотерапія при остеохондропатіях.
49. Остеохондропатія головки стегнової кістки: етіологія, клініка, фізична реабілітація.
50. Остеохондропатія апофізів тіл хребців: етіологія, клініка, фізична реабілітація.
51. Остеохондропатія горбистості великогомілкової кістки: етіологія, клініка, фізична реабілітація.
52. Остеохондропатія горба п'яткової кістки: етіологія, клініка, фізична реабілітація.
53. Остеохондропатія човноподібної кістки стопи: етіологія, клініка, фізична реабілітація.
54. Остеохондропатія головок II-III плеснових кісток: етіологія, клініка, фізична реабілітація.
55. Остеохондропатія тіла хребця: етіологія, клініка, фізична реабілітація.
56. Поняття та поширеність остеопорозу.
57. Клінічна картина остеопорозу.

58. Діагностика остеопорозу.
59. Профілактика остеопорозу.
60. Ортопедична терапія при остеопорозі.
61. Фізіотерапевтичні процедури при остеопорозі.
62. Лікувальна фізкультура при остеопорозі.
63. Поняття та класифікація артритів.
64. Патогенез артритів.
65. Клінічна картина і діагностика артритів.
66. ЛФК у гострому періоді.
67. ЛФК у підгострому періоді.
68. ЛФК у періоді ремісії.
69. Механотерапія при артритах.
70. Фізіотерапія при артритах.
71. Поняття остеоартрозу. Фактори ризику виникнення остеоартрозу.
72. Патологічні зміни при остеоартрозах.
73. Клінічна картина остеоартрозу. Діагностика та верифікація остеоартрозу.
74. Клініко-рентгенологічні стадії остеоартрозу.
75. Класифікації остеоартрозів.
76. ЛФК у перший і другий лікарняний періоди при остеоартрозі.
77. ЛФК у після лікарняному періоді реабілітації при остеоартрозі.
78. Методика лікувальної гімнастики при коксартрозі.
79. Методика лікувальної гімнастики при гонартрозі.
80. Фізіотерапія у фізичній реабілітації хворих на остеоартроз.
81. Поняття, епідеміологія, етіологія остеохондрозу.
82. Клінічна картина остеохондрозу.
83. Клінічні синдроми в залежності від локалізації процесу.
84. Принципи та задачі фізичної реабілітації при остеохондрозі.
85. Реабілітація при поперековому остеохондрозі.
86. Реабілітація при шийному остеохондрозі.
87. Методи фізіотерапії при остеохондрозі.
88. Методи профілактики остеохондрозу.
89. Поняття механічної травми та види механічних травм ОРА.
90. Етіопатогенетична і клінічна характеристика забиття ОРА.
91. Етіопатогенетична і клінічна характеристика розтягнення.
92. Етіопатогенетична і клінічна характеристика вивихів у суглобах.
93. Етіопатогенетична і клінічна характеристика переломів кісток.
94. Патофізіологічні механізми наслідків травми ОРА.

95. Основні принципи лікування при травмах ОРА.
96. Засоби фізичної терапії при травмах опорно-рухового апарату.
97. Фізична терапія при травмах ОРА за періодами.

9. ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ПІДСУМКОВИМ КОНТРОЛЕМ У ФОРМІ ЕКЗАМЕНУ/ ЗАЛІКУ

Денна форма навчання			
Поточний контроль			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
<i>Систематичність і активність роботи на семінарських (практичних) заняттях</i>			
1.1. Підготовка до практичних занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних занять	25
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виноситься на самостійне вивчення	-//-	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ¹ , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)			
1.3. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до розкладу занять і графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе)	10
1.4. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	-//-	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять або ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	5
<i>Разом балів за поточний контроль</i>			50
<i>Підсумковий контроль</i> екзамен / залік			50
Всього балів			100

¹ Індивідуально-консультативна робота викладача зі студентами

10. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

(для іспиту / заліку)

Рівень знань оцінюється:

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

- «задовільно» / «зараховано» Е - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» Fx – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 0 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C		
64-73 (5)	D	Задовільно	
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	Fx	незадовільно	не зараховано
1-34 (2)	F		

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Дитячі хвороби / В. М. Сідельников, В. В. Бережний, Б. Я. Резник та ін. – К. : Здоров'я, 1998. – 724 с.
2. Дитяча травматологія: [практичний посібник] / [за заг. ред. проф. О.В. Дольницького, проф. Д.Ю. Кривчені, проф. М.Є. Поліщука]. – К. : Книга плюс, 2006. – 470 с.
3. Кашуба В.А. Біомеханіка осанки / В.А. Кашуба. – К. : Олімпійська література, 2003. – 279 с.
4. Консервативне лікування сколіозу / В.Я. Фищенко, В.А. Уляшенко, Н.Н. Вовк та ін. – К. : УНІТІ - Атлант, 1994. – 187 с.
5. Мурза В.П. Фізична реабілітація: [навч. посібник] / В.П. Мурза. – К.: ОЛАН, 2004. – 558 с.
6. Мухін В.М. Фізична реабілітація : підручник / В.М. Мухін. – Вид. 3-тє, переробл. та допов. – Київ : Олімп. література, 2010. – 486 с.
7. Мухін В.М. Фізична реабілітація в травматології : монографія / В.М. Мухін. – Львів : ЛДУФК, 2015. – 424 с.
8. Мятига О.М. Фізична реабілітація при порушеннях постави, сколіозах та плоскостопості: Методичні
9. Профілактор Євмінова як засіб корекції порушень постави у школярів : навч. посіб. / П.Д. Плахтій, В.М. Муххін, В.В. Євмінов, І.О. Куделя. – Кам'янець-Подільський : [Абетка], 2006. – 159 с.
10. Ступницька С.А. Фізична реабілітація дітей першого року життя з вродженою м'язовою кривошиєю : навч.-метод. посіб. / С.А. Ступницька, О.І. Рябуха – Львів : ЛДУФК, 2011. – 124 с.
11. Травматологія і ортопедія: [посібник для практичних занять] / под ред. проф. О.А. Бур'янова. – К.: Книга плюс, 2006. – 135 с.

Допоміжна:

1. Антонік В.І. Анатомія, фізіологія дітей з основами гігієни та фізичної культури / В.І. Антонік, І.П. Антонік, В.Є. Андріанов. – К. : «Видавничий дом «Професіонал», Центр учбової літератури, 2009. – 336 с.
2. Дитячі хвороби : Підручник / за ред. С. К. Ткаченко. – К. : Вища шк., 1991. – 442 с.
3. Ефіменко П.Б. Техніка та методика класичного масажу: [навчальний посібник]. - Харків: «ОВС», 2007. – 216 с.
4. Железний О.Д. Методика фізичної реабілітації осіб з переломами нижніх кінцівок на основі нетрадиційних засобів : [посібник] / О.Д. Железний, О.С. Куц. – Житомир : ЖДТУ, 2008. – 239 с.
5. Лисенюк В. П., Самосюк І. З., Кожанова А. К. Сучасні стандарти та критерії у реабілітаційній медицині // Вопр. реабилитации, курортологии, физиотерапии. – 2000. – № 2. – С. 48–51.
6. Медична реабілітація в педіатрії / За ред. М.В. Лободи, А.В. Зубаренко, К.Д. Бабова. – К. : «Купріянова О. О.», 2004. – 381 с.
7. Мухін В.М. Основи фізичної реабілітації / В.М. Мухін, А.В. Магльований, Г.П. Магльована. – Львів : ВМС, 1999. – 120 с.
8. Остеоартроз. Сучасні методики фізіотерапевтичного лікування: Методичні рекомендації / В.І. Маколінець, Т.М. Гращенкова, А.М. Гаєвська, В.В. Мельник, І.В. Корж, І.М. Чатківська. — Харків : «Крокус», 2002. — 20 с.
9. Соколовський В.С. Лікувальна фізична культура / В.С. Соколовський, Н.О. Романова, О.Г. Юшковська. – Одеса: Одес. держ. мед. ун-

т, 2005. – 236 с.

10. Стерхов Р.В. Патогенетичний підхід до корекції порушення статички хребта у дітей в кінезотерапії / Р.В. Стерхов, Г.В. Стерхова, Т.А. Бурая // ЛФК и массаж. – 2005. – № 1. – С. 45-48.
11. Федорів Я. Загальна фізіотерапія : навч. посіб. / Я.-Р.М. Федорів, А.Л. Філіпюк, Р.Ю. Грицко. – Київ : Здоров'я, 2004. – 224 с.
12. Фізіотерапевтичні та фізіопунктурні методи і їх практичне застосування: Навчально-методичний посібник / І. З. Самосюк, В. М. Парамончик, В. П. Губенко та ін. – К. : Альтерпрес, 2001. – 316 с.
13. Яковенко Н.П. Фізіотерапія: [підручник] / Н.П. Яковенко, В.Б. Самойленко. – К. : ВСВ « Медицина», 2011. – 256 с.

Інформаційні ресурси:

1. www.hsc.utoledo.edu
2. www.nld.by
3. www.nlm.nih.gov
4. www.semeistvo.com
5. www.spina5.com.ua